

MAMLAKATSHUNOSLIKKA OID MATNLARNI TOPISH VA TANLASH

Xusinova Laylo Nazarboy qizi

O'zDJTU nemis tili amaliy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Ma'murov Rustambek

O'zDJTU nemis tili amaliy fanlar kafedrası 1 kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada mamlakatshunoslikka oid matnlarni topish va tanlashning ilmiy-nazariy hamda amaliy asoslari tahlil qilinadi. Xorijiy til ta'limida mamlakatshunoslik materiallari o'quvchilarning lingvistik, sotsiomadaniy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Kalit so'zlar: mamlakatshunoslik, matn, autentik matn, xorijiy til ta'limi, madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya, matn tanlash mezonlari, didaktik materiallar, axborot manbalari, lingvomadaniyat, ta'lim texnologiyalari.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida xorijiy tillarni o'qitish jarayoni nafaqat til birliklarini o'rgatish, balki o'rganilayotgan til sohiblarining madaniyati, tarixi, urf-odatları, qadriyatları va ijtimoiy hayoti haqida chuqur bilim berishni ham talab etadi. Shu sababli mamlakatshunoslik fani xorijiy til ta'limining ajralmas tarkibiy qismiga aylangan. Mamlakatshunoslikka oid matnlar o'quvchilarning madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish, ularning dunyoqarashini kengaytirish va tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mamlakatshunoslik matnlari o'quvchilarga o'rganilayotgan mamlakatning geografik joylashuvi, siyosiy tuzumi, iqtisodiy rivojlanishi, ta'lim tizimi, milliy bayramlari, urf-odatları, san'ati, adabiyoti va kundalik hayoti haqida ishonchli ma'lumotlarni yetkazadi. Bunday matnlar orqali o'quvchilar nafaqat yangi leksik birliklarni o'zlashtiradilar, balki xorijiy madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish uchun zarur bo'lgan sotsiomadaniy bilimlarga ham ega bo'ladilar.

Mazkur maqolaning maqsadi mamlakatshunoslikka oid matnlarni topish va tanlashning nazariy asoslarini tahlil qilish, ularni saralash mezonlarini yoritish hamda xorijiy til darslarida samarali foydalanish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Asosiy qism:

Mamlakatshunoslik matnlarining mohiyati va turlari

Mamlakatshunoslik xorijiy tilni o'qitish metodikasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'rganilayotgan mamlakatning tabiiy-geografik sharoiti, tarixi, siyosiy tizimi, iqtisodiy rivojlanishi, madaniyati, urf-odatlar, ta'lim tizimi, milliy qadriyatlari va kundalik hayoti haqida ilmiy asoslangan ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Ushbu bilimlar asosan turli xil matnlar orqali o'quvchilarga yetkaziladi. Shu sababli mamlakatshunoslikka oid matnlar nafaqat axborot manbai, balki ta'limning samarali didaktik vositasi ham hisoblanadi. Mamlakatshunoslik matnlari o'quvchilarda lingvistik bilimlar bilan bir qatorda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini ham rivojlantiradi. Bunday matnlar o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi, boshqa xalqlarning madaniyatiga nisbatan hurmat va bag'rikenglik tuyg'ularini shakllantiradi hamda turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ilmiy-metodik adabiyotlarda mamlakatshunoslik matnlari bir necha turlarga ajratiladi.

Birinchi tur — autentik matnlar. Bular til sohiblari tomonidan yaratilgan va kundalik hayotda foydalaniladigan materiallardir. Jumladan, gazeta va jurnal maqolalari, rasmiy hujjatlar, internet portallari, sayyohlik qo'llanmalari, muzey kataloglari, televideniye va radio materiallari autentik matnlarga kiradi. Ularning asosiy afzalligi tabiiy til birliklari va zamonaviy madaniy axborotni o'zida aks ettirishidir.

Ikkinchi tur — adaptatsiya qilingan matnlar. Ushbu matnlar o‘quvchilarning til darajasiga moslashtirilgan bo‘lib, murakkab grammatik konstruktsiyalar soddalashtiriladi, notanish so‘zlar izohlanadi va matn hajmi qisqartiriladi. Bunday matnlar ayniqsa boshlang‘ich va o‘rta bosqich o‘quvchilari uchun qulay hisoblanadi.

Uchinchi tur — ilmiy-ommabop matnlar. Bu turdagi matnlarda mamlakatning tarixiy voqealari, mashhur shaxslari, madaniy merosi, ilm-fan va texnika yutuqlari sodda hamda tushunarli uslubda bayon qilinadi. Ular o‘quvchilarning bilim doirasini kengaytirishga xizmat qiladi.

To‘rtinchi tur — badiiy matnlar. Roman, hikoya, esse va she‘rlar orqali xalqning milliy xarakteri, urf-odatlari va qadriyatlari yoritiladi. Bunday matnlar o‘quvchilarning estetik didini rivojlantiradi hamda madaniyatni chuqurroq anglash imkonini beradi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida elektron resurslar ham mamlakatshunoslik matnlarining muhim manbasiga aylandi. Elektron kutubxonalar, ilmiy ma’lumotlar bazalari, rasmiy davlat saytlari, xalqaro tashkilotlarning platformalari hamda ta’lim portallari ishonchli va zamonaviy ma’lumotlarni tezkor topish imkonini bermiqda.

Mamlakatshunoslik matnlarini tanlashda ularning mazmuni o‘quv dasturiga mos bo‘lishi, ilmiy ishonchliligi, zamonaviyligi, tarbiyaviy ahamiyati va o‘quvchilarning yosh hamda til darajasiga mosligi alohida e’tiborga olinadi. To‘g‘ri tanlangan matn dars samaradorligini oshiradi, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda xorijiy tilni o‘rganishga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Shunday qilib, mamlakatshunoslik matnlari xorijiy til ta’limining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib, ularni ilmiy asoslangan mezonlar asosida tanlash ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Mamlakatshunoslikka oid matnlarni topish manbalari va ularni tanlash mezonlari

Mamlakatshunoslikka oid matnlarni izlash va tanlash xorijiy til ta'limi sifatini belgilovchi muhim bosqichlardan biridir. Ta'lim jarayonida foydalaniladigan matnlar o'quvchilarga ishonchli, dolzarb va ilmiy asoslangan ma'lumotlarni yetkazishi zarur. Shu sababli o'qituvchi matnlarni tanlashda ularning mazmuni, manbasi va didaktik imkoniyatlarini har tomonlama tahlil qilishi lozim.

Hozirgi kunda mamlakatshunoslikka oid matnlarni topish uchun an'anaviy va zamonaviy axborot manbalaridan foydalanish mumkin. An'anaviy manbalarga darsliklar, ilmiy monografiyalar, ensiklopediyalar, lug'atlar, ilmiy jurnallar hamda gazeta materiallari kiradi. Ushbu manbalar ilmiy ekspertizadan o'tganligi sababli ularning ishonchlilik darajasi yuqori hisoblanadi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida internet resurslari mamlakatshunoslik materiallarini topishning asosiy vositalaridan biriga aylandi. Xorijiy davlatlarning rasmiy hukumat portallari, ta'lim vazirliklari saytlari, universitetlarning elektron kutubxonalari, xalqaro tashkilotlarning rasmiy sahifalari, ilmiy ma'lumotlar bazalari va raqamli kutubxonalar mamlakat haqida eng yangi va ishonchli ma'lumotlarni taqdim etadi. Bundan tashqari, muzeylarning virtual ekskursiyalari, onlayn gazetalar, ilmiy maqolalar, videodarslar va podkastlar ham o'quv materiallarini boyitishda muhim ahamiyat kasb etadi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jalolov, J. J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
2. Hoshimov, O'., Yoqubov, I. Ingliz tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent: Sharq, 2013.
3. Passov, E. I. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – Москва: Prosveshcheniye, 1991.

4. Safonova, V. V. Социокультурный подход к обучению иностранным языкам. – Moskva: Vysshaya shkola, 1996.
5. Ter-Minasova, S. G. Язык и межкультурная коммуникация. – Moskva: Slovo, 2008.
6. Byram, M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997.
7. Kramsch, C. Context and Culture in Language Teaching. – Oxford: Oxford University Press, 1993.
8. Tomalin, B., & Stempleski, S. Cultural Awareness. – Oxford: Oxford University Press, 1993.
9. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. (3rd ed.). – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
10. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching. (6th ed.). – New York: Pearson Education, 2014.
11. CEFR. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Strasbourg: Council of Europe, 2020.
12. Nunan, D. Language Teaching Methodology: A Textbook for Teachers. – London: Prentice Hall, 1991.
13. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. (5th ed.). – London: Pearson Education, 2015.
14. Ellis, R. Task-Based Language Learning and Teaching. – Oxford: Oxford University Press, 2003.